

Оцінка економічної якості життя населення та сприйняття впливу екотуризму на добробут

<https://doi.org/10.17721/2786-4561.2026.7.1-13/14>

Фисан А. Є.

<https://orcid.org/0009-0003-2792-3550>

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

a.fisan2020@gmail.com

Надійшла до редакційної колегії 05.12.2025

Прийнята: 25.03.2026

Анотація. У статті розглянуто економічну якість життя населення та ставлення до впливу екотуризму на добробут. Узагальнено наукові підходи до розуміння якості життя, її економічної складової та ролі суб'єктивних оцінок у дослідженнях добробуту. Показано, що для аналізу економічної якості життя доцільно поєднувати об'єктивні індикатори з оцінками самих респондентів. Особливу увагу приділено екотуризму як чиннику місцевого розвитку, що може впливати на зайнятість, інфраструктуру, ділову активність і загальне сприйняття якості життя. Емпіричну основу дослідження становлять результати опитування. Встановлено, що найнижче оцінюються доходи, стабільність заробітку та ситуація з працевлаштуванням, тоді як потенціал екотуризму респонденти сприймають переважно позитивно. Найвищі оцінки отримали твердження щодо інвестиційної привабливості регіонів, покращення інфраструктури та загального впливу екотуризму на якість життя.

Ключові слова: якість життя, економічна якість життя, добробут, екотуризм, регіональний розвиток, опитування.

Assessment of the economic quality of life of the population and perception of the impact of ecotourism on well-being

Fysan A.

<https://orcid.org/0009-0003-2792-3550>

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

a.fisan2020@gmail.com

Abstract. The article examines the economic quality of life of the population and the perception of the impact of ecotourism on well-being. Scientific approaches to the concept of quality of life, its economic dimension and the role of subjective assessments in well-being studies are summarized. It is shown that the assessment of economic quality of life should combine objective indicators with respondents' own perceptions. Special attention is paid to ecotourism as a factor of local development that may affect employment, infrastructure, business activity and the general perception of quality of life. The empirical basis of the study is a survey of 34 respondents. The findings show that income, income stability and employment opportunities receive the lowest evaluations, while the potential of ecotourism is perceived mostly positively. The highest scores were given to statements about increasing regional investment attractiveness, improving infrastructure and the overall impact of ecotourism on quality of life.

Key words: quality of life, economic quality of life, well-being, ecotourism, regional development, survey.

Вступ. Якість життя давно перестала зводитися лише до рівня доходів. У сучасних дослідженнях її розглядають як поєднання матеріальних умов, доступу до послуг, соціальної безпеки, стану довкілля та особистого відчуття задоволеності життям (Гукалова, 2013,

WHOQOL, 1997, OECD, 2020, European Commission. EU-SILC, 2022, Costanza, 2007). Для суспільної географії ця категорія важлива тим, що дозволяє оцінювати не просто рівень розвитку території, а те, як цей розвиток відчувається людьми в повсякденному житті (Гукалова, 2013, Гукалова, 2009).

У цьому контексті особливий інтерес становить економічна якість життя. Йдеться не лише про розмір доходу, а й про стабільність заробітку, можливість покривати базові потреби, доступ до медицини, транспорту, освіти, а також про загальне відчуття економічної захищеності (OECD, 2020, European Commission, 2022, Diener, 1997). Саме тому її не можна коректно оцінити лише через статистику: об'єктивні показники мають доповнюватися суб'єктивними оцінками населення.

Окремим напрямом, який усе частіше пов'язують із добробутом територій, є екотуризм. На відміну від масового туризму, він орієнтований на використання природного потенціалу без його руйнування та передбачає включення місцевих громад у процес розвитку (Вишневський, 2010, Гальків, 2017, Becken, 2014, Compeán-Guzmán, 2025). За умови належної організації екотуризм може стимулювати місцеву зайнятість, підтримувати малий бізнес, покращувати інфраструктуру та посилювати економічну активність регіону. Водночас його вплив не є автоматично позитивним: у науковій літературі звертають увагу і на ризики сезонності доходів, нерівномірного розподілу вигод та посилення локальних диспропорцій (Becken, 2014, Compeán-Guzmán, 2025).

Саме тому дослідження взаємозв'язку між економічною якістю життя та сприйняттям екотуризму є актуальним. Воно дозволяє зрозуміти, як населення оцінює власне економічне становище і чи пов'язує розвиток екотуризму з можливим покращенням добробуту.

Метою дослідження є оцінка економічної якості життя населення та виявлення особливостей сприйняття впливу екотуризму на добробут.

Для досягнення мети поставлено **часткові завдання**:

- здійснити аналіз трактування категорій «якість життя», «економічна якість життя» та «добробут»;
- підсвітити індикатори економічної якості життя; охарактеризувати екотуризм як чинник місцевого розвитку;
- проаналізувати результати опитування щодо оцінки економічного становища та ставлення до впливу екотуризму.

Об'єкт дослідження – економічна якість життя населення. **Предмет дослідження** – сприйняття впливу екотуризму на добробут населення та його зв'язок з оцінкою власного економічного становища.

Матеріали і методи дослідження. Теоретичною основою роботи стали праці українських і зарубіжних дослідників, присвячені якості життя, добробуту, суб'єктивному благополуччю та екотуризму (Diener, 1997, Compeán-Guzmán, 2025, Гукалова, 2013). Для розкриття теми використано методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

Емпіричну базу становлять результати авторського опитування (34 респонденти). Анкета складалася з двох блоків. Перший стосувався економічної якості життя і охоплював оцінку доходів, стабільності їх отримання, можливості покриття базових потреб, доступності основних послуг, ситуації з працевлаштуванням і співвідношення цін та доходів. Другий блок був спрямований на виявлення ставлення до впливу екотуризму на економіку регіону, зайнятість, інфраструктуру, інвестиційну привабливість та якість життя загалом.

Оцінювання здійснювалося за п'ятибальною шкалою. Для обробки результатів застосовано методи описової статистики: розраховано частки відповідей, середні значення за окремими показниками та інтегральні індекси для двох тематичних блоків. Це дало змогу не лише описати окремі оцінки, а й зіставити загальне сприйняття власної економічної якості життя зі ставленням до екотуризму.

Результати та їх аналіз. У науковій літературі якість життя трактується як комплексна характеристика умов існування людини та її оцінки цих умов. У працях І. В. Гукалової ця категорія розглядається як суспільно-географічна, тобто така, що формується під впливом економічних, соціальних, просторових та екологічних чинників (Costanza, 2007, Гукалова, 2009, Гукалова, 2013). Такий підхід важливий для цього дослідження, оскільки дозволяє розглядати добробут не ізольовано, а в конкретному територіальному контексті.

Міжнародні методики також підтверджують багатовимірність цієї категорії. Підхід WHOQOL акцентує на тому, що якість життя пов'язана не лише з об'єктивними умовами, а й зі сприйняттям людиною свого становища (WHOQOL, 1997). У системі OECD добробут охоплює доходи, роботу, житло, безпеку, здоров'я, освіту та суб'єктивне благополуччя (OECD, 2020). Методологія EU-SILC, своєю чергою, зосереджена на доходах, матеріальній забезпеченості та умовах життя, що особливо важливо для аналізу економічної складової якості життя (European Commission, 2022). Отже, в сучасних дослідженнях утвердився підхід, за яким об'єктивні статистичні дані мають доповнюватися суб'єктивними оцінками населення (Compeán-Guzmán, 2025, Diener, 1997).

У межах цієї роботи економічна якість життя розуміється як сукупність характеристик, що відображають фінансові можливості населення, стабільність джерел доходу, доступ до базових послуг і сприйняття економічної безпеки. Саме тому для її оцінки було обрано показники, які відображають не лише формальний рівень забезпечення, а й щоденний досвід людини: задоволеність доходами, можливість покриття основних потреб, оцінку працевлаштування та доступності послуг.

Екотуризм у цьому дослідженні розглядається не просто як вид туризму, а як можливий механізм місцевого розвитку. У роботах В. І. Вишневського, Л. І. Гальків, О. В. Килин, Н. М. Стручок, S. Becken, H. Job, Diener E., Costanza R. підкреслюється, що екотуризм може створювати додаткові економічні можливості для населення, стимулювати розвиток інфраструктури, локального підприємництва та природоохоронних ініціатив (Вишневський, 2015, Гальків, 2017, Becken, 2014, Compeán-Guzmán, 2025, Costanza, 2027). Водночас його ефективність залежить від того, наскільки місцева громада реально включена в отримання вигод. Тому при оцінці впливу екотуризму важливо враховувати не лише потенційний економічний ефект, а й суспільне сприйняття.

Середні оцінки сприйняття впливу екотуризму

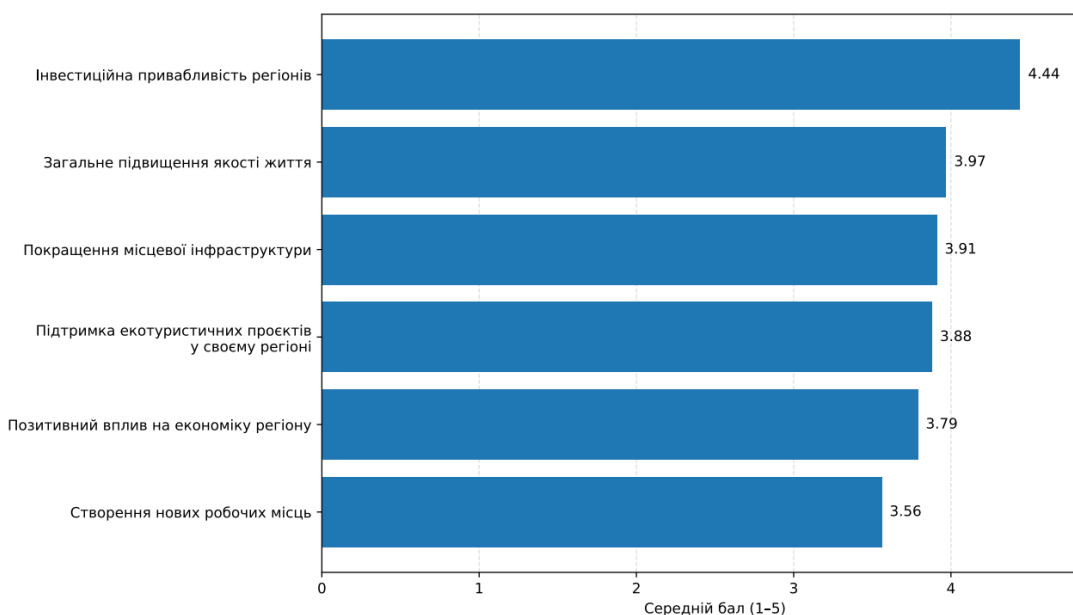

Рис. 1. Середні оцінки сприйняття впливу екотуризму (на основі результатів опитування, створено автором)

Результати опитування показали, що оцінка економічної якості життя у респондентів є помірною. Найнижчі середні значення отримали показники, пов'язані з працевлаштуванням у регіоні (2,88 бала), задоволеністю рівнем доходів (3,03 бала) та стабільністю джерела доходу (3,09 бала). Це свідчить про те, що основна зона економічної напруги пов'язана саме з ринком праці та фінансовою передбачуваністю. Вищими виявилися оцінки можливості покривати базові потреби (3,50 бала), співвідношення цін і доходів (3,50 бала) та доступності медичних і базових послуг (3,79 бала). Узагальнений індекс економічної якості життя становив 3,30 бала, що відповідає середньому рівню задоволеності без виразно позитивної оцінки.

Соціально-демографічна структура вибірки також впливає на характер результатів. Серед опитаних переважали респонденти віком 18–25 років, їх було 79,4 %. Найбільшу частку становили чоловіки – 55,9 %, а за зайнятістю домінували ті, хто працює повний робочий день, та студенти. Помітною є частка респондентів із Києва – 35,3 %. Тому результати доцільно тлумачити як пілотну оцінку, яка відображає передусім погляди молодшої та економічно активної частини населення.

Ставлення до екотуризму виявилось більш позитивним, ніж оцінка власного економічного становища. Найвищий середній бал отримало твердження про те, що екотуризм може підвищити привабливість регіонів для інвестицій та бізнесу, – 4,44 бала. Високими є також оцінки впливу на якість життя загалом (3,97 бала), покращення місцевої інфраструктури (3,91 бала), підтримки екотуристичних проєктів у своєму регіоні (3,88 бала) та позитивного впливу на економіку регіону (3,79 бала). Нижчою, хоча теж позитивною, є оцінка здатності екотуризму створювати нові робочі місця – 3,56 бала. Інтегральний індекс сприйняття впливу екотуризму становив 3,93 б.

Порівняння двох інтегральних індексів показує важливу закономірність: респонденти оцінюють власну економічну ситуацію стриманіше, ніж потенціал екотуризму. Це означає, що екотуризм сприймається ними переважно як інструмент розвитку території, а не лише як джерело індивідуального доходу. Особливо показово, що найвищі оцінки стосуються інвестиційної привабливості та інфраструктурних змін, тоді як безпосередній ефект для зайнятості оцінюється обережніше. Така різниця свідчить про досить реалістичне сприйняття: люди схильні бачити в екотуризмі насамперед фактор середньо- і довгострокового регіонального розвитку.

Отже, результати опитування підтверджують, що економічна якість життя в межах дослідженої вибірки не є високою, а найбільш уразливими її складовими залишаються доходи та працевлаштування. Водночас екотуризм розглядається респондентами як потенційно корисний напрям, який може покращувати умови життя не напряму, а через економічне пожвавлення, інфраструктурний розвиток і посилення ділової активності регіонів.

Висновки. Проведене дослідження показало, що економічна якість життя доцільно розглядати як поєднання об'єктивних і суб'єктивних характеристик. Такий підхід дозволяє точніше оцінювати реальний стан добробуту, ніж використання лише статистичних показників. У теоретичному плані це підтверджують як суспільно-географічні підходи, так і міжнародні методики оцінювання якості життя. За результатами опитування встановлено, що респонденти помірно оцінюють власне економічне становище. Найслабшими його складовими виявилися задоволеність доходами, стабільність заробітку та ситуація з працевлаштуванням. Натомість доступність базових послуг і можливість забезпечення основних потреб оцінюються дещо краще. Ставлення до екотуризму виявилось переважно позитивним. Найбільше респонденти пов'язують його з підвищенням інвестиційної привабливості регіонів, покращенням інфраструктури та загальним впливом на якість життя. Це дає підстави розглядати екотуризм як перспективний чинник місцевого розвитку та можливий інструмент підвищення добробуту населення. Разом із тим результати мають пілотний характер через невелику вибірку та її вікову й територіальну специфіку. Подальші

дослідження доцільно проводити на ширшій вибірці з більш повним охопленням регіонів України.

Заява про конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Список використаних джерел.

- Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: монографія. – Київ: ДП «Друкарня МВС України», 2009. – 347 с. URL: <https://old.igu.org.ua/sites/default/files/pdf-text/life-quality.pdf>
- Гукалова І. В СТАТУС КАТЕГОРІЇ «ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ» В ГЕОГРАФІЇ І СУЧАСНА ЇЇ ДИНАМІКА У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ. Український географічний журнал. – 2013. – № 4. – С. 48–45. <https://doi.org/10.15407/ugz2013.04.048>
- WHOQOL Group. WHOQOL: Measuring Quality of Life. World Health Organization, 1997. URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/63482>
- OECD. How's Life? Measuring Well-Being 2020. OECD Publishing, Paris, 2020. URL: <https://www.oecd.org>
- European Commission. EU-SILC: Methodology and Quality Reports. Eurostat, 2022. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Вишневський В. І. Екологічний туризм. – Київ: Інтерпрес ЛТД, 2015. – 140 с. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/573901/mod_resource/content/1/2015_Вишневський_Еко_туризм.pdf
- Гальків Л. І. Стан та перспективи розвитку сільського туризму в Україні / Л. І. Гальків, О. В. Килин. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2017. Т. 22, Вип. 1. С. 59–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_1_14.
- Becken, S., & Job, H. (2014). Protected Areas in an era of global–local change. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(4), 507–527 <https://doi.org/10.1080/09669582.2013.877913>
- Compeán-Guzmán, F.J. (2025) Ecotourism and Sustainable Development— A Bibliographic Approach . *Journal of Environmental Protection*, 16, 754–769. doi: [10.4236/jep.2025.167039](https://doi.org/10.4236/jep.2025.167039).
- Diener, E., Suh, E. MEASURING QUALITY OF LIFE: ECONOMIC, SOCIAL, AND SUBJECTIVE INDICATORS. *Social Indicators Research* 40, 189–216 (1997). <https://doi.org/10.1023/A:1006859511756>
- Costanza R., Fisher B., Ali S. et al. Quality of Life: An Approach Integrating Opportunities, Human Needs and Subjective Well-being // *Ecological Economics*. – 2007. – 61(2–3). – P. 267–276. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2006.02.023>

References.

- Hukalova I. V. Yakist zhyttia naseleennia Ukrainy: suspilno-heohrafichna kontseptualizatsiia: monohrafiia. – Kyiv: DP «Drukarnia MVS Ukrainy», 2009. – 347 s. URL: <https://old.igu.org.ua/sites/default/files/pdf-text/life-quality.pdf>
- Hukalova I. V STATUS KATEHORII «YaKIST ZhYTTIa NASELENNIa» V HEOHRAFII I SUCHASNA YiI DYNAMIKA U REHIONAKh UKRAINY. Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal. – 2013. – № 4. – S. 48–45. <https://doi.org/10.15407/ugz2013.04.048>
- WHOQOL Group. WHOQOL: Measuring Quality of Life. World Health Organization, 1997. URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/63482>
- OECD. How's Life? Measuring Well-Being 2020. OECD Publishing, Paris, 2020. URL: <https://www.oecd.org>
- European Commission. EU-SILC: Methodology and Quality Reports. Eurostat, 2022. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Vyshnevskiy V. I. Ekolohichnyi turyzm. – Kyiv: Interpres LTD, 2015. – 140 s. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/573901/mod_resource/content/1/2015_Вишневський_Еко_туризм.pdf
- Halkiv L. I. Stan ta perspektyvy rozvytku silskoho turyzmu v Ukraini / L. I. Halkiv, O. V. Kylyn. Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Ekonomika. 2017. T. 22, Vyp. 1. S. 59–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_1_14
- Becken, S., & Job, H. (2014). Protected Areas in an era of global–local change. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(4), 507–527. <https://doi.org/10.1080/09669582.2013.877913>
- Compeán-Guzmán, F.J. (2025) Ecotourism and Sustainable Development— A Bibliographic Approach . *Journal of Environmental Protection*, 16, 754–769. <https://doi.org/10.4236/jep.2025.167039>
- Diener, E., Suh, E. MEASURING QUALITY OF LIFE: ECONOMIC, SOCIAL, AND SUBJECTIVE INDICATORS. *Social Indicators Research* 40, 189–216 (1997). <https://doi.org/10.1023/A:1006859511756>
- Costanza R., Fisher B., Ali S. et al. Quality of Life: An Approach Integrating Opportunities, Human Needs and Subjective Well-being // *Ecological Economics*. – 2007. – 61(2–3). – P. 267–276. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2006.02.023>